

Met liefde!

Voorganger: Ds. Heleen Weimar
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Spreuken 15: 15-17

Tweede Schriftlezing: Matteüs 5: 43-48

Derde Schriftlezing : 1 Korintiërs 13

Ahava

Prediking

Gemeente van Jezus Christus,

Komt in de bijbel de liefde ter sprake, dan gaat het niet allereerst over een emotie, niet allereerst over een warm gevoel, van genegenheid en gehechtheid. Als Paulus zegt: 'Zonder liefde zijn alle gaven van de Geest hol en leeg', dan doelt hij niet allereerst op vurige gepassioneerdeheid die uit zou maken of spreken in tongentaal, profeteren en armenzorg van waarde is. En wanneer Jezus zegt: 'Heb je vijanden lief', dan vraagt hij ons niet allereerst om warme genegenheid te koesteren voor wie ons vijandelijk bejegenen.

Liefde is in de bijbel niet primair een gevoel, maar een kwestie van houding en gedrag. Dan gaat het om een houding van welwillendheid, van het beste willen voor een ander, dan gaat het om eerbied, om gehechtheid. En dan gaat het om blijken van zo'n houding die eruit voortkomen, om blijken van liefde.

In de bijbel ik liefde vooral een werkwoord.

In de dienst op de Regenboogzondag, toen het ging om alle vruchten van de Geest uit Galaten 5, definieerden we al die vruchten, en dus ook liefde, als een zachte kracht (een verwijzing naar de uitspraak van Henriëtte Roland Holst, dat 'de zachte krachten zullen winnen op het eind.')

Liefde is een zachte kracht, niet in de zin van slap, krachteloos. Liefde kan juist oersterk zijn 'Sterk als de dood is de liefde' wordt er gezongen in het Hooglied (8,6). Liefde is zacht in de zin van niet hardvochtig, niet gewelddadig. Liefde is een ongewelddadige, oersterke kracht.

Liefde is dus niet primair een gevoel, maar gaat wel altijd met gevoelens gepaard. Van liefhebben en bemind worden kun je heel erg blij worden. Prachtig is de Vlaamse uitdrukking daarvoor: 'Ik zie u zo graag'!

In de Psalmen en het boekje Hooglied jubelt en schittert en danst de vreugde om de liefde je tegemoet: het plezier van twee gelieven in elkaar, blijde verwondering over de liefde van God, en vol vreugde geuite wederliefde. 'Wat hou ik van uw huis!' (Psalm 84, Psalmen voor Nu).

Maar liefde kan ook pijn doen. Er is ook smartelijke liefde. Liefde geeft verdriet, wanneer de liefde onbeantwoord wordt, of het voorwerp van jouw liefde onbereikbaar is, wanneer degene die jij liefhebt jou teleurstelt of kwetst, of wanneer de liefde offers vraagt.

Gevoelens zijn niet op te leggen. Wees blij! Wees bedroefd! Wees boos! Alleen acteurs kunnen op commando iets voelen. Maar een houding, een gerichtheid en daarmee samenhangend gedrag, daartoe kan wel worden uitgenodigd. Dat kan wel sterk worden aangeraden of zelfs geboden.

Tallose malen klinkt in de bijbel het gebod om lief te hebben, om God lief te hebben en je naaste als jezelf. Mozes roept daartoe op en de profeten. Jezus, evangelisten en apostelen. Liefde is echt een rode draad door heel de bijbel heen.

Als reden voor het liefdegebod, als motivatie en inspiratie wordt bijna altijd de liefde van God genoemd. De compassie, de tederheid, de zorgzaamheid, de hartstocht waarmee God liefheeft is voor ons mensen hét voorbeeld en dé inspiratiebron voor de liefde waartoe wij worden opgeroepen.

Het stukje Bergrede dat we lezen over je vijanden liefhebben, eindigt dan ook met dit voorbeeld en deze inspiratiebron van God.

‘Jullie Vader in de hemel laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen...

Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.

‘Volmaakt’ betekent hier niet ‘perfect’, maar: uit één stuk, op één doel gericht. Ga er helemaal voor, voor de liefde, zegt Jezus, zoals God er helemaal voor gaat.

Het gedeelte dat we lezen begint met de woorden: ‘Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: “Je moet je naaste liefhebben en je vijand moet je haten.” Nergens staat ‘je vijand haten’ als gebod in de bijbel. Echt nergens. Maar deze uitspraak komt ook niet zomaar uit de lucht vallen. De prachtige innige Psalm 139 bijvoorbeeld, vol wederzijdse liefde tussen God en mens, eindigt met de heftige woorden:

Zou ik niet haten wie U haten, Heer,
niet verachten wie tegen U opstaan?
Ik haat hen zo fel als ik haten kan,
ze zijn mijn vijand geworden.’

Tegenover zo’n psalm bijvoorbeeld stelt Jezus:

‘En ik zeg jullie: heb je vijanden lief
en bid voor wie jullie vervolgen.’

De evangelist Matteüs vertelt dat Jezus vrijwel onmiddellijk na de Bergrede de daad bij zijn woorden voegt. Een Romeinse centurio (de bezetter dus, de vijand) smeekt Jezus om hulp voor zijn slaaf, die verlamd op bed ligt en hevig pijn lijdt. Jezus spreekt zijn waardering en vreugde uit over het sterke geloof van deze Romein, deze ‘vijand’ en kondigt de genezing van de slaaf aan (Matteüs 8,5-13)

En dan is er natuurlijk de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Lukas 10,25-37). Ook deze gelijkenis heeft alles te maken met het liefdegebod. Een wetgeleerde vraagt aan Jezus: ‘Meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?’ Jezus stelt een tegenvraag: ‘Wat staat er in de wet’, waarop de wetgeleerde antwoordt:

‘Heb de Heer uw God lief met heel uw hart en met heel uw ziel
en met heel uw kracht en met heel uw verstand
en uw naaste als uzelf.’

‘Doe dat en u zult leven’ zegt Jezus, waarop de wetgeleerde vraagt: ‘Maar wie is mijn naaste?’

Twee dingen zijn er heel bijzonder en heel betekenisvol in en rondom de gelijkenis die Jezus dan vertelt over een Samaritaan die een Judeeër helpt, die door rovers in elkaar geslagen is. Samaritanen en Judeeërs waren gezworen vijanden. Religieuze verschillen lagen aan hun vijandschap te grondslag. Niet alleen is deze gelijkenis een sprekend voorbeeld van betoonde liefde voor een vijand – dat gebeurt dus binnen de gelijkenis. Maar het zegt ook iets over de houding van de verteller – Jezus – t.a.v. de vijand (dat gebeurt dus buiten de gelijkenis). Dat Jezus als verteller een Samaritaan als *good guy* opvoert, zegt iets over zijn houding ten opzichte van andersdenkenden, tegenstanders, vijanden

zelfs. Jezus gaat uit van de goedheid in ieder mens, zelfs de grootste slechterik, zijn houding is er één van vertrouwen in die goedheid en van de verwachting dat die zich zal openbaren.

Tenslotte nog een derde voorbeeld van de wijze waarop Jezus de daad voegt bij het woord: 'Heb je vijanden lief en bid voor wie je vervolgen.' Wanneer Jezus is gekruisigd bidt hij voor degenen die hem gevangennamen, die hem veroordeelden en aan het kruis sloegen:

'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.'

Het schijnt dat onze wereld en ook ons land een stuk minder gewelddadig is dan zo'n 25 jaar geleden. Misschien was er wel nooit zo weinig geweld als vandaag. Er zijn minder oorlogen dan 25 jaar terug en de oorlogen worden ook minder dodelijk. Behalve een daling in oorlogen en oorlogsdoden daalt in de meeste landen ook het aantal moorden. En er zijn ook minder terroristische aanslagen.

Het is moeilijk te geloven, onze beleving is misschien heel anders, maar deze observatie wordt door cijfers gestaafd.

Veel moeilijker te meten is de hoeveelheid haat die er leeft, in heel de wereld en in ons land. Mijn indruk is dat de uitingen van haat in geschriften en vooral in de media enorm zijn toegenomen. Talloos zijn de haatmails, verwensingen, doodsbedreigingen en haattweets die er worden rondgepompt. Mensen verketteren elkaar, demoniseren de ander, schrijven elkaar af, het lijkt de gewoonste zaak van de wereld geworden.

In dit haatdragende klimaat hebben wij de oersterke kei-zachte kracht van de liefde broodnodig. Ik kan me niet voorstellen dat iemand van jullie meedoet aan dit circuit van verwensingen en zwartmakerij.

Maar kijk ik naar mijzelf, dan ben ik echt niet helemaal vrij van vijanddenken. Het denken in wij-zij, de minachting voor mensen met heel andere waarheden, of wijzen van doen, de afschuw van geweldplegers, die ik bij mijzelf bespeur, dat komt wel enigszins in de buurt van haat.

Ik besef dat ik hierbij de leiding en inspiratie van Gods heilige Geest heel hard nodig heb. En velen van jullie zullen het herkennen, denk ik.

Van ons wordt niet gevraagd om onze tegenstanders lief te vinden of om hun gedrag te vergoelijken of van laakbaar gedrag weg te kijken omwille van de lieve vrede.

Van ons wordt wel gevraagd om te geloven in de kracht van de liefde, die het beste in mensen naar boven haalt, die onvermoede veranderingen teweeg kan brengen. Ons wordt gevraagd ons open te stellen voor die zachte kracht, die glanzende vrucht van de Geest en ons in onze houding en onze daden door die kracht te laten motiveren.

Ik wil eindigen met een liefdesgedicht – ter inspiratie.

Het bijzondere is dat in dit gedicht de liefde wel degelijk met een gevoel begint (een hart dat zich omkeert) en daardoor houding wordt (van nabijheid) en gedrag (mee oplopen).

Het is een gedicht van Karel Eykman en heeft als titel *De barmhartige Palestijn*:

Ik moet jou niet, jij moet mij niet
dat zijn we gewend.

Ik hoor jou te haten, jij hoort mij te haten
dat is ons geleerd.

Ik ben jouw vijand, jij bent mijn vijand
dat staat vast.

Die wederzijdse bloedhekel
is bij ons ingebrand en ingepeperd.

Hoe komt het dan dat ik niet kan laten
wat ik niet wil?
Hoe komt het dan dat mijn hart zich omkeert
in mijn lijf om jou?
Hoe komt het dat ik tranen aan voel komen
nu jij daar te creperen ligt?
Niet meer dan een hoop groot vuil
niet meer te helpen, opgegeven in de goot.

Sta dan op, kom op, kom overeind
houd je aan mij vast.
Als je vastloopt en ver heen bent
loop ik met je mee.
Aks je eraan gaat, eraan onderdoor gaat
ga ik waar jij gaat.
Laten we elkaar nabij zijn
wij zijn uit hetzelfde hout.